

Розділ 4. ФІНАНСИ. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Васильченко С.М.

ВАЛОВІ ПРИВАТНІ ВНУТРІШНІ ІНВЕСТИЦІЇ В МАКРОЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ

Стаття присвячена теорії валових внутрішніх приватних інвестицій. В роботі автор доводить, що існуючі в теорії макроекономіки пояснення щодо віднесення до інвестицій витрат домогосподарств на придбання та будівництво житла – є методологічно хибними. Автор пропонує власне теоретичне обґрунтування концепції інвестиційних витрат домогосподарств.

Ключові слова: валові приватні внутрішні інвестиції, чисті інвестиції, теорія "імпутованої ренти", об'єкти нерухомості, об'єкти інвестування, інвестиційні витрати домогосподарств.

I. Вступ. Обсяг інвестування економіки - ключовий чинник макроекономічного аналізу, що визначає передумови економічного зростання. Тому чітке наукове обґрунтування методики обчислення та структури інвестицій є надзвичайно важливим питанням для тих, хто формує економічну політику країни та підводить макроекономічні підсумки її розвитку. На наш погляд, теорія валових внутрішніх інвестиційних витрат в економіці, яка сформована сучасною макроекономічною теорією, має деякі методологічні недоліки.

II. Постановка завдання. Валові приватні внутрішні інвестиції у сучасній макроекономічній теорії визначаються як витрати фірм на будівництво будинків і споруд, придбання обладнання машин, механізмів, нових технологій, створення товарно-матеріальних запасів, амортизація, а також витрати домогосподарств на придбання житла (будинків, квартир тощо).[1,236] Подібне трактування зустрічається і в підручнику К. Макконнелла та С.Брю "Економікс": термін валові приватні внутрішні інвестиції "відноситься до всіх інвестиційних витрат американських ділових фірм", і включають "в основному три компоненти: 1) всі кінцеві закупки машин, обладнання і верстатів підприємцями; 2) все будівництво і 3) зміна запасів."[2,136]

Включення до інвестицій витрат домогосподарств на придбання житла, чи його будівництво – суперечливий момент. Саме тому автори згаданих підручників вдаються до необхідних пояснень. "Житлові будинки, в яких проживають власники, відносяться до інвестиційних товарів, пояснюється в підручнику "Економікс", - навіть в тому випадку, якщо їх власник не здає їх в оренду (оскільки вони можуть бути здані в оренду, для того, щоб приносити грошовий доход.)" [3,136]. Інші аргументи наводять автори підручник "Мікроекономіка і макроекономіка": "людина, що орендує житло, платить оренду, яка входить в рахунки ВВП як доходи власника будинку і як витрати тієї людини, котра це житло орендує. Проте значна кількість людей проживає у власних будинках; зрозуміло, що вони не сплачують орендної плати, хоча й користуються такими само послугами, що й люди, які житло орендують. Тому, аби врахувати цей обсяг послуг, у ВВП внесено "орендну плату", яку власник будинку ніби сплачує сам собі." [4,234]

На наш погляд, у наведених поясненнях існує низка методологічних помилок. Якщо звернутися до економічного змісту, до визначень поняття "інвестиції", то стане ясно, що інвестування – є процесом капіталоутворення. Споживчі витрати не можуть бути інвестиційними витратами одночасно. Не можливо інвестувати гроші в купівлю власного костюму, чи будинку – це основи економічної теорії, її категоріальний апарат. Якщо будинок придбано з метою надання його в оренду – це інвестиція, капіталоутворення, витрати на придбання виробничих ресурсів. У такому випадку доходи власника - доходи від власності - будуть зазначені як доходи некорпоративного сектору при обчисленні ВВП шляхом підсумку потоку доходів. Якщо ж житловий будинок придбано для проживання у ньому його власника, то це споживчі витрати "домогосподарств".

Це ілюструє відома модель кругообігу ресурсів, продуктів і доходів. (Див. Рисунок 1). Як бачимо на рисунку, суб'єктами інвестування виступають винятково підприємства, які витрачають кошти на придбання ресурсів.

Особливо яскраво ця думка висловлена І.Бланком - автором відомої книги "Інвестиційний менеджмент": "Характеризуючи економічну сутність інвестицій, слід зауважити, що в сучасній літературі цей термін іноді

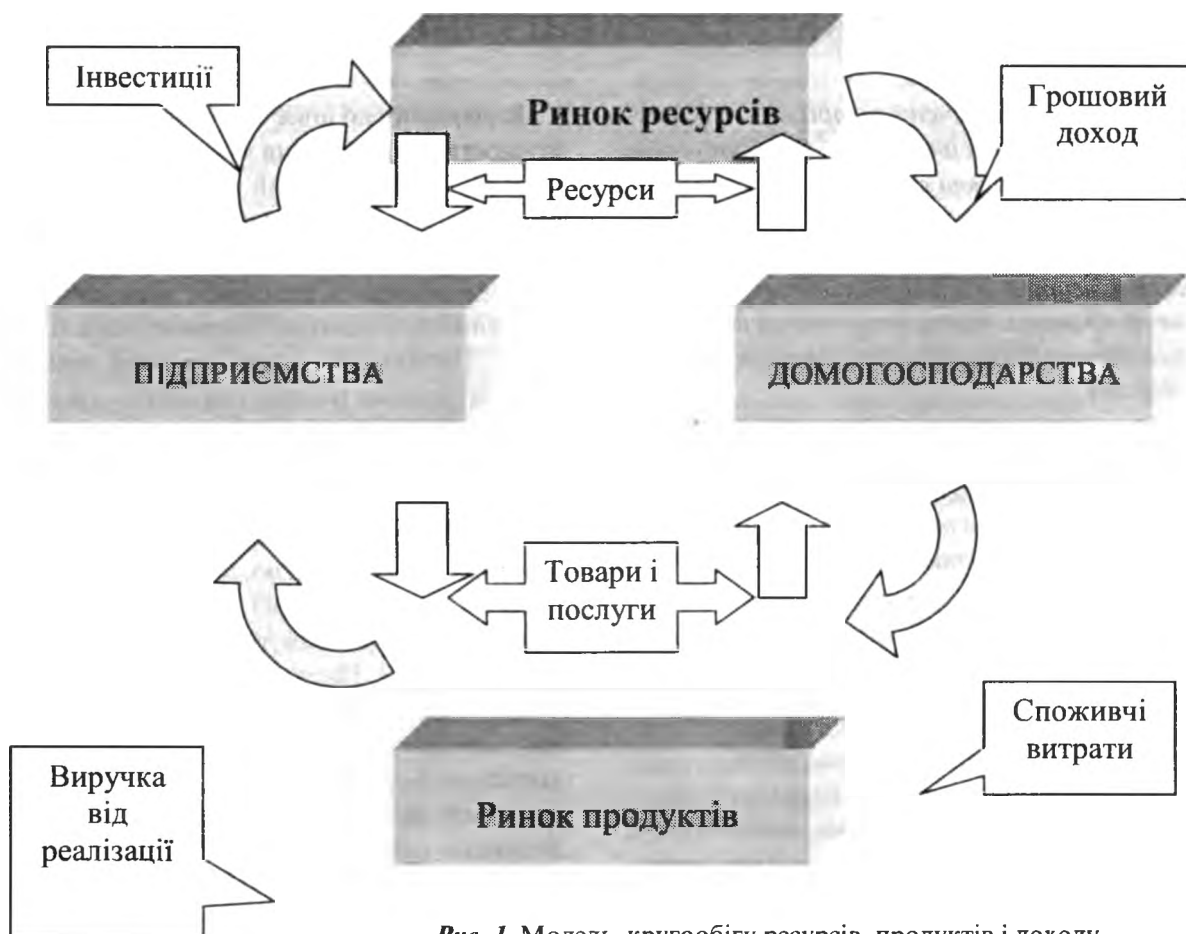

Рис. 1. Модель кругообігу ресурсів, продуктів і доходу

Подібні методологічні підходи до визначення інвестицій можна зустріти і в літературі з основ інвестування: споживчі інвестиції "в суворому розумінні не є інвестиціями взагалі". Саме поняття цього виду інвестицій виникло серед споживачів. Тут ідеться про купівлю товарів тривалого вжитку чи нерухомості: автомобілі, будинки, телевізори і т.д. З фінансової точки зору в даному випадку немає доходу на вкладений капітал і немає росту капіталу." В той же час, реальні інвестиції - "інвестиції в бізнес мають головним своїм мотивом отримання прибутку і означають придбання для цих цілей виробничих активів.» [5,3] Якщо мотиви отримання прибутку (доходу) відсутні, то вкладання коштів у будь-які об'єкти не є інвестиціями і не означають придбання виробничих активів.

тракується помилково або дуже вузько. Найбільш типова помилка полягає у тім, що під інвестиціями розуміється будь-яке вкладання коштів, яке не призводить ані до росту капіталу, ані до одержання прибутку. До них часто відносять так звані "споживчі інвестиції" (купівля телевізорів, автомобілів, квартир, дач тощо), які за своїм економічним змістом до інвестицій не належать". Врешті всі крапки над "і" розставляє Закон України "Про інвестиційну діяльність": "Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход), або досягається соціальний ефект." [6,646]

Суттєвий недолік містить і теорія "імпутованої ренти", яка використовується для

відповіді на питання: "Чому витрати домогосподарств на придбання чи будівництво житла – є інвестиціями?" Методологічною помилкою цієї теорії є включення в "потік доходів" тих доходів, які отримує власник будинку за сплачену "ніби самому собі" ренту. Якщо вважати доходом плату, яку власник будинку "ніби сплачує сам собі", оскільки не орендує житло, тоді можна вважати, що і власник автомобіля, наприклад, також отримує доходи, оскільки не сплачує за проїзд у громадському транспорті. І таких прикладів можна наводити багато. Така логіка явно суперечить базовій концепції обрахунку ВВП. Відомо, що при обрахунку ВВП шляхом підсумку тих його частин, не враховують доходи одержаних від *позаринкової діяльності*. Це надзвичайно важливий методологічний принцип. Якщо доходи одного суб'єкта не викликані зустрічним потоком витрат іншого суб'єкта економіки, то потік "доходи - витрати" відсутній і ВВП країни не змінюється. Це ілюструє відома макроекономічна тотожність (1), що визначає два методи обчислення ВВП – "за доходами" та "за витратами" - вся сума витрат суб'єктів економіки на придбання кінцевого продукту отримана тими, хто брав участь у його виробництві і реалізації:

$$C + I_g + G + NE = W + Pr + i + R + A + IT, \quad (1)$$

де:

C - споживчі витрати домогосподарств

I_g - валові приватні внутрішні інвестиції

G - державні витрати

NE - чистий експорт

W - заробітна плата

Pr - прибуток

I - процент

R - рента

A - амортизація

IT - непрямі податки

Якщо ж припустити, що власник будинку все ж отримав такого роду доходи – доходи на суму *сплаченої самому собі* ренти, - то стає не зрозумілим, хто здійснив відповідні витрати. Неможливо заробляти у себе самого! Крім того, такі доходи, в більшості випадків, не можуть бути визначені та обчислені статистично. Саме тому не зараховується до ВВП вартість продукції та послуг, що створюються домогосподарствами, вартість вирощеного врожаю на дачній ділянці для особистого вжитку, вартість власноручного пофарбуван-

ня власного будинку і також вартість проживання у власному будинку (тобто оренда, яку ви не сплачуєте). Всі такі продукти і доходи створені та отримані від позаринкової діяльності і не включаються до ВВП. До того ж, проживання у власному будинку, як і користування власним автомобілем, можуть викликати багато експлуатаційних витрат, які можуть перевищувати уявні доходи таких власників від користування цією власністю. Тому навряд чи можна з упевненістю говорити про реальність і безумовність отримання таких доходів.

Методологічно хибним є також твердження, про те, що купівля будинку - є інвестицією, оскільки власник будинку *може* здавати його в оренду й отримувати таким чином доходи. Використання припущення "*може*" в якості аргументу в побудові теоретичної концепції є неприпустимим і некоректним з точки зору методології наукового аналізу. Методологічні покликання повинні бути однозначними і максимально конкретними. Однак уже проста логіка підказує, що власник будинку *може* здавати його в оренду, а *може* і не здавати. Так само, до речі, як і власник автомобіля, земельної ділянки і т.д. Це повністю руйнує методологічну базу такої економічної концепції.

III. Результати. На наш погляд, для методологічно правильного розв'язання питання „Чи можна вважати будівництво або придбання житла домогосподарством інвестиціями?”, слід розрізняти фінансове тлумачення поняття „інвестиції”, які були наведені раніше, і трактування „Інвестицій” в політико-економічному аспекті.

Якщо інвестування – це процес капіталоутворення, то капітал – *це вартість, яка самозростає*. Таке тлумачення інвестування як процесу капіталоутворення дає можливість пояснити, чому житлове будівництво і придбання житла домогосподарствами – можна вважати інвестиціями.

Об'єкти нерухомості, на відміну від решти товарів, мають важливу особливість, яка дає можливість зарахувати їх до об'єктів інвестування в будь-якому випадку, не залежно від того, з якою метою придбувалась нерухомість. *Ця особливість полягає в тому, що об'єкти нерухомості, як правило, з часом не тільки не втрачають своєї вартості, але й зростають в ціні*, (звичайно, якщо не брати до

уваги і вважати виключенням з правил, об'єкти антикваріату). Пояснити тенденцію щодо зростання вартості нерухомості просто. Зростання ціни капітальних об'єктів відбувається не тому, що зростає вартість самого житла чи послуг будівельників (враховуючи розвиток технологій слід очікувати тенденцію до зниження витрат на будівництво). Причина полягає в тому, що постійно зростає вартість землі, на якій розміщено об'єкт нерухомості. Земля не тільки обмежений ресурс – економічне благо, це ще й вичерпне благо, кількість якого обмежена фізично. Оскільки об'єкти нерухомості не існують, як правило, на товарному ринку окремо від земельної ділянки, зростання вартості землі неодмінно призводить до зростання вартості об'єктів, розміщених на ній. Тому в теорії економіки (на відміну від інвестиційного менеджменту) незалежно від того, який суб'єкт економіки буде чи купує жило, - фірма, чи домогосподарство, незалежно від того з якою метою купується це житло (з метою отримання доходу, чи з метою споживчого використання), кошти, витрачені на житлове будівництво чи на придбання житла, перетворюються на самозростаючу вартість і тому вважаються інвестиціями. [8,93-98]

IV. Висновки. Якщо погодитись, що наведена методологічна концепція не позбавлена економічної логіки і може вважатися справедливою, то доцільно внести необхідні редакційні зміни в існуючі пояснення економіч-

ної природи валових приватних внутрішніх інвестицій і інвестиційних витрат домогосподарств в сучасних підручниках з макроекономіки.

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студентів екон. спец. закл. освіти: у 2 ч./ С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; За заг. ред. С.Будаговської.- К.: Основи, 1998. – с.236.

² К. Макконнелл, С. Брю. Экономикс: принципы проблемы и политика, т.1.-М.:Издательство «Республика», 1992.-с.136.

³ К. Макконнелл, С. Брю. Экономикс: принципы проблемы и политика, т.1.-М.:Издательство «Республика», 1992.-с.136.

⁴ Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студентів екон. спец. закл. освіти: у 2 ч./С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; За заг. ред. С.Будаговської.- К.: Основи, 1998. – с.234.

⁵ Основы инвестирования.-М.: Цериx-ПЭЛ, 1992.-С.3.

⁶ И.А.Бланк. Инвестиционный менеджмент. – Киев: МП «ИТЕМ» ЛТД, «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед», 1995.-С.12.

⁷ Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18 вересня 1991 року. ВВР.-1991.- №47.-С.646.

⁸ С. Васильченко „Теоретичні основи інвестування”. - Фінанси України. – 2001.- №1.- С. 93-98.

The article is devoted to the theory of the gross inner private investments. In the author proves that the existing in the theory of macroeconomics explanations as for referring to the investments the expenses of the household for buying and buylding of the dwelling are methodologically wrong. The author proposes his own theoretical substantiation of the conception of the investing expenses of the households.

Пилипів Н.І.

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ РІЗНИХ КОРИСТУВАЧІВ

В статті розглянуто питання формування інформації в бухгалтерському обліку для того, щоб вона була корисною як для зовнішніх, так і для внутрішніх користувачів.

Ключові слова: облікова інформація, зовнішні користувачі, внутрішні користувачі, мета бухгалтерського обліку.

I. Вступ. До переходу на ринкові умови господарювання основним споживачем інформації, яка формується в бухгалтерському об-

ліку, виступала держава в особі галузевих міністерств і відомств, планових, статистичних і фінансових органів. Діюча в умовах планової економіки система державного фінансового контролю вирішувала задачі виявлення відхилень від запланованих моделей господарської поведінки господарюючих суб'єктів. Бухгалтерська інформація не використовувалась для внутрішнього управління [1,155].

Зміна системи суспільних відносин в даний час визначає необхідність реформування сис-